P9_TA(2021)0357

Trest smrti v Saudské Arábii, zejména případy Mustafy Hášima ad-Darvíše a Abdulláha al-Huwajtího

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 8. července 2021 o trestu smrti v Saudské Arábii, zejména případech Mustafy Hášima ad-Darvíše a Abdulláha al-Huwajtího (2021/2787(RSP))

(2022/C 99/20)

Evropský parlament,

— s ohledem na svá předchozí usnesení o Saúdské Arábii, zejména usnesení ze dne 25. října 2018 o zabití novináře Džamála Chášukdžího na konzulátu Saudské Arábie v Istanbulu ([1]), ze dne 14. února 2019 o obráncích ženských práv v Saúdské Arábii ([2]), ze dne 8. října 2020 o situaci etiopských migrantů v zajišťovacích zařízeních v Saúdské Arábii ([3]) a ze dne 11. února 2021 o humanitární a politické situaci v Jemenu ([4]),

— s ohledem na prohlášení místopředsedy Komise, vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Josepa Borrella, který na zasedání Rady pro zahraniční věci dne 10. prosince 2020 prohlásil, že „lidská práva jsou součástí DNA Evropské unie“,

— s ohledem na Úmluvu OSN o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW),

— s ohledem na Všeobecnou deklaraci lidských práv z roku 1948,

— s ohledem na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966,

— s ohledem na Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966,

— s ohledem na Úmluvu OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání,

— s ohledem na všeobecný pravidelný přezkum OSN z listopadu 2018 věnovaný Saúdské Arábii,

— s ohledem na Úmluvu OSN o právech dítěte,

— s ohledem na minimální pravidla OSN týkající se zacházení s vězni („pravidla Nelsona Mandely“),

— s ohledem na obecné pokyny EU týkající se trestu smrti,

— s ohledem na obecné zásady EU týkající se obránců lidských práv,

— s ohledem na globální režim sankcí EU v oblasti lidských práv,

— s ohledem na Arabskou chartu lidských práv,

— s ohledem na prohlášení zvláštních zpravodajů OSN o zmírnění rozsudků smrti ze dne 3. března 2021,

— s ohledem na zprávu zvláštní zpravodajky OSN pro otázky mimosoudních, sumárních a svévolných poprav Agnes Callamardové z června 2021, v níž uvedla, že Saúdská Arábie je zodpovědná za „předem promyšlenou popravu“ saúdského novináře Džamála Chášukdžího (zpráva Callamardové),

([1]) Úř. věst. C 345, 16.10.2020, s. 67.
([2]) Úř. věst. C 449, 23.12.2020, s. 133.
([3]) Přijaté texty, P9_TA(2020)0260.
([4]) Přijaté texty P9_TA(2021)0053.

Čtvrtek 8. července 2021

— s ohledem na zprávu zvláštní zpravodajky OSN pro situaci obránců lidských práv Mary Lawlorové zabývající se případy zabití obránců lidských práv v Saúdské Arábii, která byla představena v březnu 2021 na 46. zasedání Rady OSN pro lidská práva,

— s ohledem na zprávu Úřadu ředitele národních zpravodajských služeb posuzující úlohu saúdské vlády v případě zabití Džamála Chášukdžího, která byla zveřejněna v únoru 2021,

— s ohledem na to, že Parlamentní shromáždění Rady Evropy udělilo cenu Václava Havla za lidská práva za rok 2020 Ludžajn al-Hadlúlové,

— s ohledem na čl. 144 odst. 5 a čl. 132 odst. 4 jednacího řádu,

A. vzhledem k tomu, že Království Saúdská Arábie se zavázalo k tomu, že prostřednictvím nových právních předpisů zruší do roku 2016 trest smrti pro všechny mladistvé pachatele bez výjimky, a tento svůj závazek potvrdilo v diplomatických prohlášeních; vzhledem k tomu, že tato prohlášení učinilo saúdské ministerstvo zahraničních věcí v září 2016 ve Výboru OSN pro práva dítěte, jakož i v srpnu 2018, kdy prohlásilo, že „pokud se trestný čin spáchaný mladistvým pachatelem trestá smrtí, trest se zkrátí na vězení v zařízení v trvání nejvýše deseti let“;

B. vzhledem k tomu, že v článku 15 saúdského zákona o mladistvých z roku 2018, vyhlášeného královským dekretem dne 31. července 2018, se uvádí, že „pokud se trestný čin spáchaný mladistvým pachatelem trestá smrtí, trest se zkrátí na vězení v zařízení v trvání nejvýše deseti let“; vzhledem k tomu, že všeobecný pravidelný přezkum Saúdské Arábie za rok 2018 v Radě OSN pro lidská práva následně konstatoval, že země učinila „značný pokrok při prosazování dodržování, ochrany a respektování práv dítěte“;

C. vzhledem k tomu, že navzdory nedávnému oznámení království, že zrušilo trest smrti pro mladistvé pachatele, byl dne 15. června 2021 popraven mladý saúdský příslušník šíitské menšiny Mustafa Hášim ad-Darvíš za činy, které podle skupin na ochranu práv mohl spáchat jako nezletilý; vzhledem k tomu, že strávil dlouhý čas ve vazbě a byl vystaven mučení a mimořádně nespravedlivému soudnímu řízení; vzhledem k tomu, že v obvinění není upřesněno přesné datum, kdy ad-Darvíš trestné činy údajně spáchal, což znamená, že je pravděpodobné, že byl v době jejich spáchání ještě nezletilý a že by jeho rozsudek měl být podle nových vnitrostátních právních předpisů o uplatnění trestu smrti v případě pachatelů mladších 18 let přezkoumán;

D. vzhledem k tomu, že Abdulláh al-Huwajtí byl jednou z šesti osob, které byly souzeny v rámci hromadného trestního řízení za účast na ozbrojené loupeži; vzhledem k tomu, že Trestní soud v Tabuku (severní Saúdská Arábie) odsoudila Abdulláha al-Huwajtího dne 27. října 2019 k trestu smrti navzdory tomu, že jeho vzorek DNA byl odebrán až po jeho zatčení, což znemožňuje jeho identifikaci jako možného podezřelého; vzhledem k tomu, že Abdulláh al-Huwajtí byl zatčen v květnu 2017, když mu bylo pouhých 14 let; vzhledem k tomu, že podle soudních dokumentů byl čtyři měsíce zadržován v samovazbě a během výslechů, při nichž nebyli přítomni rodiče ani advokát, byl vystaven mučení; vzhledem k tomu, že během této doby byl zadržován v Tabuku v útvaru pro vyšetřování trestných činů namísto věznice pro mladistvé; vzhledem k tomu, že Abdulláh al-Huwajtí, kterému bylo v době, kdy údajně spáchal trestné činy, 14 let, zůstává ve vazbě a v cele smrti; vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud jeho případ přezkoumává od června 2021;

E. vzhledem k tomu, že dne 23. dubna 2019 popravily saúdské orgány šest mladistvých pachatelů, včetně Saeeda al-Scafiho, Salmana al-Quraisha, Abdula Aziza al-Sahawiho, Abdula Karima al-Hawaja, Abdullaha al-Asriha a Mujtabu al-Sweikata; vzhledem k tomu, že alespoň devíti dalším mladistvým pachatelům v současnosti hrozí poprava;

F. vzhledem k tomu, že v Saúdské Arábii je v současné době zadržováno alespoň 40 osob, kterým hrozí poprava; vzhledem k tomu, že jsou mezi nimi osoby, které údajné trestné činy spáchaly jako mladiství, a poklidní kritici, jako například islámští akademici Salman al-Odah a Hassan al-Maliki, pro něž státní zástupce nadále požaduje trest smrti;

G. vzhledem k tomu, že Saúdská Arábie patří již mnoho let k zemím, kde je vykonáváno nejvíce poprav na světě; vzhledem k tomu, že od ledna 2015 bylo vykonáno více než 800 poprav, většina z nich za nenásilné drogové trestné činy, zatímco jiné za trestné činy, které orgány označily za trestné činy související s terorismem, které ale byly pokojné povahy;

H. vzhledem k tomu, že v první polovině roku 2021 bylo v Saúdské Arábii vykonáno celkem 32 poprav, což je více než za celý rok 2020, a od chvíle, kdy se země zavázala ke zrušení trestu smrti pro mladistvé, bylo popraveno nejméně osm nezletilých pachatelů;

I. vzhledem k tomu, že podle saúdského královského dekretu z roku 2020 by měly být zmírněny tresty smrti vynesené nad osobami, které trestný čin spáchaly jako nezletilé; vzhledem k tomu, že v tomto dekretu je několik mezer, které stále výkon trestu smrti u nezletilých osob v některých případech umožňují, např. jsou z jeho působnosti vyňaty rozsudky smrti vynesené v kategorii trestů hudúd (zločiny s předem stanovenými tresty) nebo kisás (odplata) a trestné činy, na něž se vztahuje zákon o boji proti terorismu;

J. vzhledem k tomu, že Saúdská Arábie zmírnila tresty smrti vynesené nad Alím an-Nimrem, Davúdem al-Marhúnem a Abdulláhem al-Zahírem za trestné činy, které odborníci označili za kriminalizaci výkonu základních práv, včetně svobody shromažďování a svobody projevu, a kterých se údajně dopustili jako nezletilí; vzhledem k tomu, že byli odsouzeni k novému trestu odnětí svobody na 10 let, do něhož je zahrnuta i doba strávená ve vazbě; vzhledem k tomu, že odborníci OSN požadují jejich propuštění;

K. vzhledem k tomu, že ačkoli Saúdská komise pro lidská práva v lednu 2021 oznámila moratorium na tresty smrti, které byly uloženy za drogové delikty, dosud nebyla zveřejněna žádná novelizace právní úpravy a tresty smrti zůstávají na úvaze soudců a soudních orgánů;

L. vzhledem k tomu, že zrušení trestu smrti na celém světě je jedním z hlavních cílů politiky EU v oblasti práv;

M. vzhledem k tomu, že v posledních měsících bylo několik aktivistů bojujících za dodržování lidských práv odsouzeno k vysokým trestům odnětí svobody v řízeních, která neproběhla řádným způsobem a během nichž byli podle věrohodných zpráv údajně mučeni; vzhledem k tomu, že Abdurahmán al-Sadhan byl odsouzen k 20 letům vězení a k 20 letům zákazu cestování za tweety, v nichž kritizoval vládu; vzhledem k tomu, že toto řízení velmi vážným způsobem porušilo mezinárodní záruky pro spravedlivý proces;

N. vzhledem k tomu, že v březnu 2021 byl Muhammadovi al-Utajbímu, zakladateli Unie pro lidská práva, který podporoval zrušení trestu smrti a posílení úlohy žen ve společnosti, zvýšen trest odnětí svobody za pokojné obhajování lidských práv ze 14 na 17 let;

O. vzhledem k tomu, že mnoho žen, které byly zadrženy během zásahu proti obráncům práv žen, bylo odsouzeno k dlouhým trestům odnětí svobody pouze za svou angažovanost na poli lidských práv; vzhledem k tomu, že saúdské orgány nedávno z vězení propustily několik obhájkyň lidských práv, mezi nimiž byly i Ludžajn al-Hadlúlová, Nóf Abdalazízová, Samar Badawíová a Nasíma as-Sádaová; vzhledem k tomu, že výkon jejich trestů byl pouze pozastaven a saúdské orgány jim zakázaly vycestovat;

P. vzhledem k tomu, že zákon o boji proti terorismu a jeho financování z roku 2017 definuje teroristické činy vágně a že podle něj je možné určitý čin klasifikovat jako teroristický akt i v případě, kdy nebylo použito násilí;

Q. vzhledem k tomu, že podle zvláštního zpravodaje OSN pro mimosoudní, zrychlené nebo svévolné popravy saúdské orgány zneužívají technologie elektronického sledování; vzhledem k tomu, že EU v aktualizovaném nařízení o kontrole vývozu zboží dvojího užití z roku 2021 ([5]) zavádí nové kontroly pro technologie kybernetického dohledu;

R. vzhledem k tomu, že Království Saúdská Arábie patří k zemím s nejnižším počtem ratifikovaných hlavních mezinárodních smluv v oblasti lidských práv a že nepřistoupilo k nejdůležitějším lidskoprávním smlouvám, které zakotvují právo na život, jako je např. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech;

S. vzhledem k tomu, že v saúdských vězeních běžně dochází k mučení a ponižujícímu zacházení jak během výslechů, aby bylo získáno doznání, tak i jako forma trestu ve vazbě; vzhledem k tomu, že případy údajného mučení bývají vyšetřeny jen vzácně;

([5]) Úř. věst. L 206, 11.6.2021, s. 1.

Čtvrtek 8. července 2021

1. rozhodně odsuzuje Království Saúdská Arábie za to, že pokračuje ve výkonech trestů smrti nad nezletilými pachateli navzdory svým tvrzením, že od této praxe upustilo; rozhodně odsuzuje nedávnou popravu Mustafy Hashem al-Darwishe za trestné činy, jichž se dopustil zřejmě ještě jako nezletilý, a jeho nespravedlivý proces, v němž byl k doznání přinucen mučením, jakož i skutečnost, že v současné době hrozí v Saúdské Arábii vykonání trestu smrti minimálně 40 vězňům, z nichž se alespoň devět osob dopustilo trestného činu jako nezletilí a mezi nimiž se nacházejí pokojní kritici vlády;

2. vyzývá Saúdskou Arábii, aby potvrdila, že Abdullah al-Howaiti, Mohammed al-Faraj a další nezletilí pachatelé, kteří se nacházejí v celách smrti, nebudou popraveni, a že v jejich případech nebudou zohledněna „doznání" získaná mučením, a že se nezletilým pachatelům dostane spravedlivého procesu, v němž nebude uložen trest smrti; žádá, aby byla vyšetřena obvinění vznesená Abdullahem al-Howaitim, že byl mučen, a aby byli všichni pachatelé postaveni před soud;

3. naléhá na Saúdskou Arábii, aby v souladu se svými závazky vyplývajícími z Úmluvy OSN o právech dítěte skutečně zrušila trest smrti pro nezletilé pachatele bez ohledu na typ trestného činu, včetně činů, za něž se ukládají tresty tazír (s diskreční pravomocí soudu), hudúd a kisás, podle nichž minimálně čtyřem nezletilým pachatelům hrozí trest smrti; vyzývá Saúdskou Arábii, aby královský dekret z roku 2020 zveřejnila s cílem poskytnout nezletilým pachatelům plnou ochranu se zpětným účinkem, jak prohlásily saúdské orgány, a aby svůj zákon o mladistvých sladila s mezinárodními standardy;

4. opakuje, že v žádném případě a za žádných okolností rozhodně nesouhlasí s trestem smrti; vyzývá Saúdskou Arábii, aby vyhlásila moratorium na výkon trestu smrti do doby, než bude zakázán, a aby nařídila nezávislý přezkum všech případů v trestních řízeních, během nichž byl uložen trest smrti za čin spáchaný v době nezletilosti, během nichž byla doznání získána mučením nebo během nichž nebyl obviněným zaručen spravedlivý proces; vyzývá k mezinárodnímu a národnímu dialogu o zbývajících překážkách, které brání zrušení trestu smrti nad všemi nezletilými pachateli, jež by připravilo půdu pro úplné zrušení trestu smrti v Saúdské Arábii;

5. vítá nedávné rozhodnutí orgánů zmírnit rozsudky smrti nad Alím al-Nimrem, Davúdem al-Marhúnem a Abdulláhem al-Zahírem, které nad nimi byly vyneseny za údajné trestné činy, jichž se měli dopustit jako nezletilí, neboť se jedná o důležitý krok k tomu, aby Saúdská Arábie začala dodržovat své národní a mezinárodní závazky v oblasti lidských práv, zejména závazky vyplývající z Úmluvy o právech dítěte; žádá jejich propuštění, jak požadují odborníci OSN na lidská práva, kteří jejich případy označili za kriminalizaci výkonu základních práv, včetně svobody shromažďování a svobody projevu;

6. vyzývá saúdské orgány, aby přezkoumaly případy všech vězňů, kteří čekají na výkon trestu smrti, aby jejich tresty zmírnily nebo aby uspořádaly nové a spravedlivé procesy, v nichž nebude vynesen trest smrti;

7. vyzývá delegaci EU a diplomatické mise členských států EU v Saúdské Arábii, aby bezodkladně požádaly o povolení navštívit mladistvé, kteří za své přečiny čekají ve vězení na výkon trestu smrti;

8. naléhavě vyzývá Radu, aby pozastavila veškerý vývoz z EU do Saúdské Arábie, pokud jde o technologie hromadného sledování a další zboží dvojího užití, které lze využít k vnitřní represi a umlčení občanské společnosti; zdůrazňuje zvláštní odpovědnost společností zajišťujících bezpečnost IT i vnitrostátních zpravodajských služeb působících v EU a jejich morální a právní povinnost zabránit tomu, aby jejich stávající nebo bývalí zaměstnanci napomáhali Saúdské Arábii při represích vlastního obyvatelstva tím, že by nepřímo nebo přímo pracovali pro saúdské orgány na potlačení domácího disentu a svobody projevu;

9. naléhavě vyzývá saúdskou vládu, aby dodržovala své závazky vyplývající z Úmluvy proti mučení, kterou ratifikovala, a důrazně vyzývá Království Saúdské Arábie, aby ratifikovalo opční protokol k Úmluvě proti mučení a Druhý opční protokol k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, jehož cílem je zrušit trest smrti;

10. důrazně odsuzuje tvrdý trest odnětí svobody uložený obráncům lidských práv, pokojným kritikům a aktivistům a znovu vyjadřuje svou solidaritu s obránci lidských práv v jejich důležité činnosti a nutné ochraně svobody slova a projevu;

11. požaduje okamžité a bezpodmínečné propuštění všech obránců lidských práv, obránců práv žen, pokojných kritiků a aktivistů, mezi nimiž jsou mimo jiné Abdurahman al-Sadhan, Mohammed al-Otaibi, Khaled Al-Omair, Mohammed al-Rabiah, Isrá'a al-Gumgámová, Mousa al-Hashim, Ahmed al-Matrood, Khaled al-Ghanim, Ali al-Ouwaisher, Mujtaba al-Muzain, Waleed Abu al-Khair, Abdulaziz al-Shubaili, Issa al-Nukhaifi a Natheer al-Majed;

12. vyzývá k úplnému osvobození obránců lidských práv, kteří byli dočasně propuštěni, ale stále čelí restrikcím, jako je Ludžajn al-Hadlúlová, tedy i ke zrušení zákazů cestování pro ně a jejich rodiny, zrušení zákazů výkonu práce, zastavení jejich sledování na internetu a obnovení jejich plných občanských práv;

13. připomíná, že nositel Sacharovovy ceny Raíf Badawí je vězněn už devět let; vyzývá EU, členské státy a mezinárodní společenství, aby zvýšily tlak na saúdskou vládu a usilovaly o jeho okamžité propuštění;

14. zdůrazňuje, že uplatňování práva na svobodu projevu a pokojné sdružování a shromažďování je chráněno mezinárodními právními předpisy v oblasti lidských práv; vyzývá saúdské orgány, aby zrušily restrikce, které obráncům lidských práv zakazují vyjadřovat se na sociálních sítích a v mezinárodních sdělovacích prostředcích;

15. vyjadřuje znepokojení nad praxí tajných výslechů; trvá na tom, že v zájmu zajištění dodržování řádných a spravedlivých soudních postupů by diplomatické mise, včetně pozorovatelů z delegace EU v Saúdské Arábii nebo orgánů EU a mezinárodních nevládních organizací, měly mít možnost účastnit se výslechů a navštěvovat saúdské věznice;

16. vyzývá vládu Saúdské Arábie, aby v plné míře spolupracovala s orgány OSN a aby rozšířila stálé pozvání k návštěvě na všechny držitele mandátu zvláštních postupů Rady OSN pro lidská práva a aby aktivně spolupracovala zejména se zvláštními zpravodaji OSN pro mučení a jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání;

17. je vážně znepokojen vágní definicí terorismu v saúdském protiteroristickém zákoně; odsuzuje využívání specializovaného trestního soudu, soudu určeného k řešení záležitostí souvisejících s terorismem, jako nástroje k trestání obránců lidských práv;

18. naléhavě vyzývá saúdskou vládu, aby ratifikovala Mezinárodního pakt o občanských a politických právech;

19. připomíná význam nástrojů, jako je dialog mezi EU a Saúdskou Arábií o lidských právech, pro rozpoutání další diskuze, a naléhavě vyzývá k jeho bezodkladnému použití; naléhavě vyzývá Evropskou službu pro vnější činnost (ESVČ) a všechny delegace EU účastnící se tohoto dialogu, aby před jeho zahájením spolupracovaly s občanskou společností s cílem zajistit aktuální informace a znalosti o konkrétních případech, o nichž je třeba jednat; vybízí k používání referenčních kritérií, která by měřila pokrok v jednání;

20. odsuzuje skutečnost, že saúdský politický systém zůstává hluboce nedemokratický a stále krutým způsobem potlačuje většinu svých oponentů navzdory oznámení ambiciózních reforem v oblasti lidských práv; zdůrazňuje, že vražda novináře Džamála Chášukdžího v prostorách saúdského konzulátu v Istanbulu, k níž došlo dne 2. října 2018, je i nadále šokujícím signálem pro všechny disidenty v Saúdské Arábii, včetně mnoha osob, které jsou v současné době zadržovány za pokojný aktivismus; důrazně podporuje uplatňování globálního mechanismu sankcí v oblasti lidských práv vůči osobám odpovědným za závažné porušování lidských práv v Saúdské Arábii, včetně vraždy novináře Džamála Chášukdžího; vyzývá mezinárodní společenství, aby se důkladně zabývalo závěry zprávy zvláštní zpravodajky Agnes Callamardové, podle níž je do této vraždy zapleten saúdský korunní princ Muhammad bin Salmán;

21. vyzývá členské státy a předsedu Rady, místopředsedu Komise, vysokého představitele a ESVČ, aby při všech formálních i neformálních setkáních se svými saúdskými protějšky vyjadřovaly znepokojení ohledně stavu lidských práv, zejména v souvislosti s trestem smrti; vyjadřuje politování nad tím, že EU zaujímá vůči Saúdské Arábii v diplomatických vztazích v oblasti lidských práv bojácný přístup; vyzývá proto evropské diplomatické služby v Rijádu i jinde v Saúdské Arábii, aby systematicky využívaly mechanismy uvedené v zásadách EU týkajících se obránců lidských práv, včetně veřejných prohlášení, diplomatických nót, sledování soudních řízení a návštěv ve věznicích;

22. vyzývá EU, aby podporovala veškeré kroky Rady OSN pro lidská práva, jejichž cílem je pohnat orgány Království Saúdské Arábie k odpovědnosti za porušování lidských práv; vyzývá EU, aby na zasedání Rady OSN pro lidská práva navrhla jmenovat zvláštního zpravodaje pro lidská práva v Saúdské Arábii;

Čtvrtek 8. července 2021

23. vyzývá delegaci EU a zastoupení členských států v této zemi, aby při svých kontaktech se saúdskými orgány více podporovaly občanskou společnost a aby využily veškeré nástroje, které mají k dispozici, k intenzivnější podpoře činnosti obránců lidských práv a aby případně zjednodušily vydávání mimořádných víz a poskytovaly těmto osobám dočasné útočiště v členských státech EU;

24. pověřuje svého předsedu, aby předal toto usnesení Radě, Komisi, místopředsedovi Komise, vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, Evropské službě pro vnější činnost, generálnímu tajemníkovi OSN, vysoké komisařce OSN pro lidská práva, Komisi OSN pro postavení žen, Radě OSN pro lidská práva, Jeho Veličenstvu králi Salmánovi bin Abd al-Azízovi as-Saúdovi a korunnímu princi Muhammadovi bin Salmánovi as-Saúdovi, vládě Království Saúdské Arábie a generálnímu tajemníkovi Střediska pro národní dialog Království Saúdské Arábie.